

Oplysninger om synsproblemer hos psykisk udviklingshæmmede

Screening af synsproblemer blandt personer med Downs syndrom.

Synscentralen

**Storstrøms Amt
Januar 2006**

Baggrund

Mange psykisk udviklingshæmmede har større risiko for synsproblemer i forhold til befolkningen i almindelighed og færre muligheder for at registrere og gøre opmærksom på disse. På den baggrund besluttede Synscentralen i Storstrøms amt at gennemføre en opsøgende/oplysende indsats over for netop denne gruppe.

En kritisk periode for personer med Downs syndrom begynder omkring 30-årsalderen, hvor der er forøget risiko for grå stær og spidse hornhinder. Næsten alle får brug for læsetillæg til nærarbejde omkring 40-årsalderen.

Da Amdsrådsforeningen i 2004 traf beslutning om, at der i alle amter skal sættes focus på området, valgte vi at følge forslagene derfra.

Der er flere opgaver som skal løses ud fra de kriterier, som er fastlagt af ASIUS (Amternes Styrkede Indsats for Udviklingshæmmede med Synsproblemer):

1. Oplysning til øjenlæger og optikere,
2. Formidling af vejledende kriterier for henvisning til øjenlæger/optiker
3. Synskontrol og videregivelse af synsoplysninger
4. Styrkelse af den særlige specialpædagogiske indsats.

Metode

Synskonsulent Lonny Slobodziuk, som også deltager i Amdsrådsforeningens netværk, er Storstrøms Amts hovedansvarlige for indsatsen. Hele personalet på Synscentralen er imidlertid en del af det tværfaglige samarbejde, som denne indsats kræver. I det følgende afsnit gennemgås hvert enkelt af de 4 ovennævnte punkter.

Oplysning til øjenlæger og optikere

Synscentralen har i forvejen indgået et samarbejde med 19 optikere i amtet. Alle disse har fået tilbud om at gå ind i et nærmere samarbejde om psykisk udviklingshæmmede. 8 optikere har taget imod tilbuddet og har deltaget i 2 kursus/mødeaftener på Synscentralerne sammen med Synscentralens optiker og synskonsulent.

Øjenlægerne har fået tilsendt materiale fra Videnscenter for Synshandicap, oplysninger om ASIUS og en pjece udarbejdet af Synscentralen i forbindelse med den kursusvirksomhed, som skulle iværksættes

Såvel optikere som øjenlæger har haft mulighed for at kommentere og forandre pjecens indhold.

Formidling af vejledende kriterier for henvisning til læge /optiker.

Nedenstående kursusprogram er præsenteret for ledergruppen i social og psykiatريفorvaltningen.

Kursusprogram
Velkommen
Præsentation
Baggrund –Orientering om Amtsrådsforeningens indsatsområde
<i>Skriv på bagsiden hvor mange svagsynede brugere, du mener at have i dit regi.</i>
Synsbrøker
Sanseindtryk og syn
Hvad kan observeres?
Hvem kan hjælpe?
Kort om øjensygdomme
Blindeoplevelse
Hvordan kan hjælpes? -----
Indstillingsskema
Follow-up
<i>Har forløbet givet anledning til at tænke på andre brugere med synsvanskeligheder i dit regi?</i>
Evt.

I 2005 afholdt kursus for ca 120 personer, fordelt på 4 personalegrupper.

For at følge op på kursusforløbet opfordredes alle deltagere til at returnere et follow-up brev ca. 1 måned efter kurset.

Til deltagerne på Synscentralens kursus om psykisk udviklingshæmmede med synsnedsettelse.

Kære Deltager!

Jeg vil gerne have respons på, om du har gjort nogle iagttagelser hos dine brugere ang. synsvanskeligheder.

Har du foretaget nye henvendelser til øjenlæge eller optiker? _____

Har du brugere, hvis synsevne du er usikker på? _____

Oplever du situationer i dagligdagen, hvor du er i tvivl om synet er tilstrækkeligt hos dine brugere? _____

Har du brug for yderligere synsfaglig drøftelse? _____

Har du sammen med dine kolleger brug for en synsfaglig drøftelse/gennemgang? _____

Har du brug for en nærmere vurdering af nogle af dine brugere? _____

(Hvis det er tilfældet, bedes du udfylde et indstillingsskema).

Andet _____

Jeg håber, at du vil tage dig tid til at besvare mine spørgsmål og returnere dem til mig på Synscentralen indenfor de næste 4 uger.

Afsender:

Navn: _____

Institutionsafdeling _____

Telefonnummer og adresse _____

Med venlig hilsen
Lonny Slobodziuk
Synscentralen
Færggårdsvej 15 H
4760 Vordingborg

E-mail ls1@sc.stam.dk

Synsvurdering og videregivelse af synsoplysninger

I samråd med social og psykiatريفorvaltningen har vi lavetopsøgende synsvurdering for en udvalgt gruppe. Denne gruppe omfatter personer med Downs syndrom over 30 år uden registrerede synsproblemer.

Først blev indhentet oplysninger om hvor mange personer, der var indenfor et udvalgt bo og naboskab.

Hver person får tilsendt et brev med oplysning om tilbuddet, samtykkeerklæring og iagttagelseskema, som udfyldes af personale eller pårørende.

Oplysningsbrev:

Som led i Amtsrådsforeningens indsatsområde vil Synscentralen tilbyde X en vurdering hos optiker og synskonsulent.

I den forbindelse bedes vedlagte observationsark udfyldt og returneret i vedlagte svarkuvert sammen med den underskrevne samtykkeerklæring.

I bedes give svar tilbage inden den 18. juli 2005. Uge 34 er afsat til indkaldelser.

Hvis der findes tegn på øjensygdom henviser vi videre til øjenlæge.

Samtykkeerklæring:

Undertegnede giver hermed samtykke til, at Synscentralen kan indhente relevante oplysninger hos øjenlægen, herunder oplysninger om diagnose, synsstatus og eventuelt ordineret optik.

Endvidere gives der samtykke til, at Synscentralen kan give øjenlægen tilbagemelding om udfaldet af sagsbehandlingen.

Øjenlægens navn er: _____

Seneste undersøgelse: _____

Dato

Underskrift

Når samtykkeerklæringen er returneret indhentes evt. øjenlægeoplysninger og der udsendes indkaldelsesbrev.

lagttagelseskema:

Navn _____

Cpr _____

Udfyldt d. _____ af _____ tlf _____

Hvad kan observeres	altid	ofte	sjældent	aldrig
vandrende øjenbevægelser				
øjenuro				
øjnene knibes sammen				
øjenvipperne pensler mod øjnene				
skelen				
uklare hornhinder				
øjne uden pupiller				
gnider sig i øjet				
kikker på lys eller op mod solen				
vipper med fingrene foran øjnene				
rokker med hovedet				
rokker med hele kroppen				
misser mod lyset eller skygger med hånden				
foretrækker dunkle steder				
foretrækker meget lyse steder				
undgår nærarbejde				
foretrækker klare farver				
sidder med hovedet på skrå				
farer sammen ved pludselig lyd				
holder kroppen helt stiv				
ophører med tegn til tale				
har svært ved at genkende andre				
har ingen øjenkontakt				
går tæt på personer, når de kommunikerer				
støder ind i andre personer				
tager alting tæt op til øjet				
kikker skråt eller skævt				
foretrækker god kontrast				
ser bedst ting i bevægelse				
ser bedst ting i ro				
braser ind i ting				
vil ikke gå alene				
vanskeligt at vurdere afstand				
virker klodset				
vanskeligt at skifte fra lyse til mørke steder				
vanskeligt at skifte fra mørke til lyse steder				
problem med at se trin og kantsten				
føler sig frem med fødderne på trapper				
bliver let væk og kan ikke finde tilbage				

Personen indkaldes til Synscentralen sammen med en pædagog og bliver synsvurderet af optiker og synskonsulent i fællesskab. Pædagogen overværer vurderingen, og der tales undervejs om, hvilke konsekvenser iagttagelserne kan have.

Der sendes brev til brugeren om vurderingsresultatet, og en evt. brillerecept udleveres ved besøgets afslutning.

Eksempler på breve:

Kære X.

Efter at have vurderet dit syn her på Synscentralen har vi fundet ud af, at du ikke har behov for nye briller på nuværende tidspunkt.

Hvis du på et tidspunkt føler, at det begynder at blive svært at se, når du arbejder eller læser blade, vil det måske hjælpe dig med briller.

Det er vigtigt, at du fortæller dine pædagoger/læge/familie, hvis du synes, at der sker forandringer med dit syn.

Efter at have vurderet dit syn her på Synscentralen har vi fundet ud af, at du vil få glæde af briller med 2 styrker. Vi vil anbefale, at du får bifokale brilleglas. Det vil sige, at der er en lille rude i brilleglasset, hvor læsestyrken sidder. I den øverste del af brilleglasset vil du bedre kunne se langt, se tv, osv. I det lille læsefelt, der er på brilleglasset, vil du bedre kunne se din mad, blade, sy/strikke, sætte perler på snor og alle sådanne ting, hvor man bruger synet tæt på.

Du vil have glæde af benytte brillen hele tiden. Hvis du ikke ønsker dette, skader det ikke dine øjne.

Det er vigtigt at du fortæller dine pædagoger/læge/familie, hvis du synes, at der sker forandringer med dit syn.

Ca. 1 måned efter udskrivning af brillerecept har der været kontakt til bostedet angående briller. Er der anskaffet briller og bruges de?

Styrkelse af den særlige specialpædagogiske indsats

I en række kursusforløb bliver personalet gjort bekendt med generelle specialpædagogiske tiltag:

- brug af sanser, hvordan bedres forholdene for synssansen, når den er svækket,
- brug af andre sanser for at kompensere for den nedsatte synsevne
- observation af signaler, som kan være tegn på nedsat syn
- eksempler på, hvad personalet kan gøre i dagligdagen for at afhjælpe synsproblemer
- oplysning om, hvordan der kan trækkes på synsfaglig assistance

Hertil kommer individuelt tilrettelagte forløb, som tager udgangspunkt i den enkeltes situation.

Resultater af screeningen

Gruppen består af 23 personer med Downs syndrom over 30 år.

3 personer ønsker ikke at tage mod tilbuddet, heraf går 1 person fast til øjenlæge.

2 personer er registreret som svagsynede og tilbydes derfor ikke vurdering i denne sammenhæng.

Restgruppen på 18 personer vurderes:

7 personer har briller, heraf kan 4 personer få bedre briller med ændret styrke; de øvrige 3 har optimale briller.

5 personer, som ikke havde briller ved undersøgelsen, kan få forbedret synsstyrken med briller.

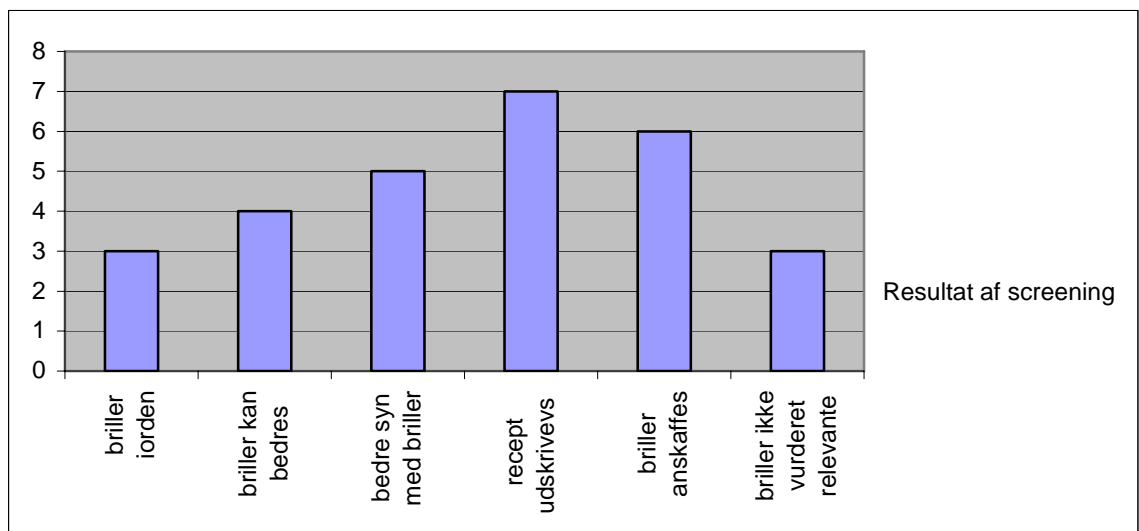
Der udskrives recept til 7 personer ud af gruppen på 10, som kan få forbedret synsstyrken. Det vurderes ikke realistisk med briller til 3 personer, selvom synsstyrken kunne bedres.

Telefonisk kontakt til brugerne / pædagogerne

1 måned efter udskrivning af recept viser, at 6 personer har anskaffet briller og at de bruges med stor tilfredshed. Som eksempler på tilbagemelding fra brugerne kan nævnes: "Det er det bedste, der er sket for.....", "Kun panik den dag, vi ikke kunne finde brillerne".

Samlet:

En tredjedel af den udvalgte gruppe har fået bedret synstyrken, som direkte følge af indsatsen. Alle pædagoger har meldt om stor tilfredshed med brillerne på brugernes vegne.

Sammenligning med andre undersøgelser

Vores vurderingsresultat viser, at 6 personer ud af 18 mulige får forbedret synsstyrke, hvilket giver en bedring for 33 % af personerne, der ikke er registreret som svagsynede eller er i øjenlægebehandling.

Oplysninger indhentet efterår 2005 viser, at der samlet er 98 personer med Downs syndrom over 30 år (det har ikke været muligt at få oplysninger fra 1 bo og naboskab og fra 3 private botilbud)
Vurderingsgruppen er valgt geografisk og udgør 23,5% af oplyste antal personer i Storstrøms Amt, som har Downs syndrom og er fyldt 30 år. I alt 126 personer oplyses at have Downs syndrom og være over 18 år.

Oplysninger indhentet med samme spørgeskema, som i undersøgelsen af personer med Downs syndrom, viser, at der i alt er 1148 psykisk udviklingshæmmede over 18 i amtet og at 636 af disse er over 40 år. Da der efter al sandsynlighed vil være samme type af synsproblemer i hele gruppen af psykisk udviklingshæmmede, som i gruppen af personer med Downs syndrom, vil gruppen, som kan afhjælpes synsmæssigt være ca. 30 % af min.1148 personer. Dette svarer til 344 personer.

I 1999 gennemførte dr. med Mette Warburg en undersøgelse i Københavns Kommune og i Nordjyllands Amt viste, at omkring 30 % af de voksne udviklingshæmmede havde behov for briller eller ændring i den pædagogiske tilrettelæggelse for at opnå forbedret livskvalitet (kilde: Regelmæssig synsundersøgelse af udviklingshæmmede af professor dr. med Mette Warburg og Videncenter for Synshandicap).

Da resultaterne af de nævnte undersøgelser peger i samme retning, må det formodes, at der også i Storstrøms Amt er en stor gruppe af psykisk udviklingshæmmede, som kan hjælpes synsmæssigt.

Lonny Slobodziuk
synskonsulent